

Marian Markowicz, Olga Pytlińska, Agata Wyroda. Historia i społeczeństwo. Swojskość i obcość. Liceum i technikum. Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa, 2016

Підручник не викладає докладної історії і систематично не має розповідати про перебіг усіх подій історії. Натомість ставить за мету розглянути суспільну проблему «чужих» і «своїх» в історичному минулому. Тобто освітлює проблему національних конфліктів на протязі тисячолітнього минулого.

Попри те, що підручник має лише сто сторінок тексту, Україна згадується на чотрьох-пяти сторінках зі ста. На с.34 пояснюється суспільний устрій Речі Посполитої. Автори говорять про головний суттєвий чинник польського суспільства ранньомодерного часу – шляхетську вольність.

Політичними правами там користувалися не всі верстви суспільства, а лише шляхта, яка брала участь у виборних органах держави, брала участь у виборі короля і т.п. Далі автори стверджують, що шляхта мала надетнічні характеристики. Тобто і польські, і литовські, і українські і білоруські шляхтичі мали однакове ставлення до державної культури, не мали суперечок між собою, були політичними поляками. Насправді – це було не зовсім так. При такому поясненні схематизується історичний процес. Насправді українська шляхта намагалася утримувати і православну церкву і братства і освітні установи і розвивали староукраїнську літературу. Православна шляхта була в керівних колах повстання Б.Хмельницького. Шляхтичами були і Б.Хмельницький і гетьман Іван Виговський, і полковник Міхал Кричевський, гетьман Іван Мазепа і багато інших. Українська православна шляхта стояла за будівництвом козацької держави, а отже вона мала і свою національно-політичну тотожність.

На с.35 Говориться про спробу української еліти стати третім державним народом Речі Посполитої – про Гадяцьку угоду 1657 р. Але про цю угоду не говориться, а автори згадують лише про Берестейську угоду 1596 року.

Для модерної історії автори згадують добу Другої Речі Посполитої і про міжнаціональні конфлікти між українцями і польською титульною нацією держави. На жаль не говориться в підручнику про добу відновлення державності в Україні і Польщі у 1917-1919 роках. Не пишеться про утворення в Галичині Західноукраїнської народної республіки (ЗУНР) та УНР на Наддніпрянській Україні. Проблеми 1920-х років у стосунках між українцями і поляками ґрунтуються на подіях розвалу Австро-Угорської і Російської імперії, і міжнаціональному польсько-українському конфлікті. З цим пов'язаним.

Польські підручники не уникають проблемних моментів польської держави супроти українських культурних інституцій 1920-1930-х років. Вказується, що з 3000 українських початкових шкіл, лишилося тільки 400. Говориться, що це стало причиною радикального нелегального руху – передусім постанови Організації українських націоналістів у 1929 р. Автори вказують на терористичну діяльність молодих націоналістів під проводом Степана Бандери. Говориться про вбивство міністра внутрішніх справ Б.Перацького. Можливо варто було б згадати про державну політику «Пацифікації», коли не лише закривалися установи, але й руйнувалися церкви, «Просвіти», кооперативи тощо. А це і викликало радикалізацію українського руху.

У підручнику розповідаються що попри існування культурного тиску на українські установи з боку польської держави, українці зуміли розбудувати свої значні наукові установи. Такі як Наукове товариство ім. Т.Шевченка у Львові та Український науковий інститут у Варшаві. На жаль не згадано їхніх керівників: М.Грушевського і О.Лотоцького. А головне не зазначено, що НТШ існувало до Першої світової війни. І дозвіл на його діяльність дістала ще від Австро-Угорщина

Автори закладають слушну думку для учнів, що українці, як і інші народи Польщі: жиди, литовці, білоруси були не «чужими», а «своїми» для Речі Посполитої, й зрештою для нинішньої держави.